

INTERNET NASHRLARIDA GENDER MAVZUSINI YORITISHDAGI
YONDASHUVLAR

Odina Aslonova

*O'zbekiston Milliy universiteti Jurnalistika va o'zbek filologiyasi fakulteti
4-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Internet nashrlarida gender mavzusi turlicha yoritiladi. Ba'zi nashrlar gender tengligini targ'ib qilsa, boshqalari esa stereotiplarni mustahkamlashga moyil. Bu yondashuvlar nashr auditoriyasi va ijtimoiy kontekstga bog'liq. Genderni yoritishda haqqoniylik va hurmat muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqola mavzusi yuzasidan xorijlik va mahaliy olimlarning ilmiy tadqiqot ishlari tadqiq etilib mavjud muammo yuzasidan tegishli taklif va tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: gender tushunchasi, onlayn nashrlar, gender tengligi, gender stereotiplari.

Abstract: The topic of gender is covered differently in online publications. Some publications promote gender equality, while others tend to reinforce stereotypes. These approaches depend on the publication's audience and the social context. Accuracy and respect are crucial when addressing gender. This article reviews the scientific research of both foreign and local scholars on the topic, offering relevant proposals and recommendations on the existing issue.

Key words: gender concept, online publications, gender equality, gender stereotypes.

Аннотация: Тема гендера освещается по-разному в интернет-изданиях. Некоторые издания пропагандируют гендерное равенство, в то время как другие склонны укреплять стереотипы. Эти подходы зависят от аудитории издания и социального контекста. При освещении вопроса гендера важны точность и уважение. В статье рассматриваются научные исследования как зарубежных, так и местных ученых, предлагаются соответствующие предложения и рекомендации по существующей проблеме.

Ключевые слова: концепция гендера, онлайн-издания, гендерное равенство, гендерные стереотипы.

KIRISH. Bugungi kunda internet nashrlari jamiyatdagi turli ijtimoiy masalalarni, shu jumladan, gender mavzusini keng yoritmoqda. Gender tengligi va stereotiplari masalasi zamonamizning eng dolzarb mavzularidan biri bo'lib, jamiyatda adolatli va teng huquqli munosabatlarni o'rnatish uchun asosiy omil

hisoblanadi. Internet nashrlari genderni yoritishda turli yondashuvlarni qo'llaydi, ba'zi nashrlar gender tengligini targ'ib qilsa, boshqalari gender stereotiplarini mustahkamlashga moyil bo'lishi mumkin. Genderning ijtimoiy, madaniy va siyosiy ahamiyati ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. Masalan, Judith Butler "Gender Trouble" asarida genderni ijtimoiy qurilma sifatida tahlil qilib, uning jinsiy identifikatsiya va madaniy norma bilan bog'lanishini ko'rsatadi[1]. Robert Connell "Masculinities" kitobida erkaklikni tasvirlaydi[2], Giddens esa "Sociology" asarida gender va jamiyatdagi uning rolini bayon etadi[3]. Tatyana M. Sorokina "Gender in the Digital Age" ishida internet va raqamli platformalardagi gender tasvirlarini tahlil qilsa[4], Kimberlé Crenshaw "Intersectionality" konsepsiyasida genderni ijtimoiy omillar bilan bog'liq tizim sifatida ko'rib chiqadi[5]. Ushbu maqolada internet nashrlarida gender mavzusining yoritilishi, turli yondashuvlar va ularning jamiyatdagi ta'siri tahlil qilinadi. Gender stereotiplari va tenglikni targ'ib qilishga qaratilgan yondashuvlar o'rganilib, ijtimoiy, madaniy va siyosiy oqibatlari ko'rib chiqiladi.

Bugungi kunda O'zbekistonda gender tengligi masalasi davlat siyosati darajasida dolzarb mavzulardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. So'nggi yillarda mamlakatda ayollar huquqlari va imkoniyatlarini kengaytirish, gender tengligini ta'minlash bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ayollar qo'mitasi, Ombudsmanning gender bo'yicha maxsus vakilligi kabi institutlar gender masalalariga tizimli yondashuvni shakllantirishga harakat qilmoqda.

Shunga qaramay, jamiyatda genderga oid ayrim stereotiplar va an'anaviy qarashlar saqlanib qolgan. Ayniqsa, ommaviy axborot vositalari va internet nashrlarida gender mavzusi ba'zan yuzaki yoki stereotiplarga asoslangan tarzda yoritiladi. Biroq ijobiy o'zgarishlar ham kuzatilmoqda — ayrim nashrlar gender tengligini targ'ib qilish, ayollar va erkaklar o'rtasida teng huquqli munosabatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan materiallar chop etmoqda. Shu bilan birga, raqamli platformalar va ijtimoiy tarmoqlarda gender mavzusida ochiq muhokamalar soni ortib, bu masala bo'yicha ijtimoiy ongning o'sishiga turtki bermoqda. Ushbu o'zgarishlar O'zbekistonda gender tengligi borasida ijobiy dinamikani ko'rsatmoqda, biroq bu yo'nalishda chuqur tahlil, ommaviy axborot vositalarining mas'uliyatli yondashuvi va keng jamoatchilik ishtirokini talab etadigan dolzarb vazifalar saqlanib qolmoqda.

Masalan, Kun.uz nashrida chiqarilgan "Tanzila Norboyeva: Do'stona hamkorligimiz va faol muloqotimiz Osiyo qit'asining millionlab ayollari hayotini yaxshilaydi" nomi ostidagi maqolada ayollar hayotini yaxshilashda xalqaro

hamkorlik muhimligi ta'kidlanadi[6]. Shu jumladan, "Ayollarning ishlamasligi: madaniy cheklovmi yoki iqtisodiy?" (Muhammad Turniyozov) ushbu maqolada ayollarning ishsizligi sabablari: madaniy va iqtisodiy omillar tahlili yoritilgan.

Qalampir.uz saytida "Islomda gender tenglik" mavzusida chiqarilgan maqola suhbat tarzida podcast shaklida You tube ga ham joylangan unda islomda ayollar huquqlari va tenglik masalasi yoritiladi[7].

Daryo.uz sayti ham o'z xabarlarida gender to'g'risida maqolalar joylagan. Misol uchun, "Gender tengligi: afsonami yoki reallik?" bu materialda ayollar va erkaklar o'rtasida tenglikka erishish yo'llari ko'rsatiladi[8]. Yana bir "“Men jamiyatimizda amalda ayollarga mutlaqo teng imkoniyatlar beradigan tizimli o'zgarishlar bo'lishini istardim” — Saida Mirziyoyeva” maqolada Jamiyatda ayollarga teng imkoniyatlar yaratish istagi ifodalanadi[9]. Qo'shimcha qilib aytadigan bo'lsak, Saida Mirziyoyeva ayollarga ko'plab ijtimoiy va amaliy yordamlar berib kelmoqda.

Gazeta.uz nashri ham "O'zbekistonda ayollarning erkaklar bilan bir xil darajada maosh olishini ta'minlash 700 mingdan ortiq odamni kambag'allikdan chiqarishga yordam beradi"(Nurullox Sh.). Ushbu maqola Jahon banki tomonidan tayyorlangan "O'zbekistonda gender tengligi tahlili" hisobotida keltiriladi va yana ayollarga teng maosh berish kambag'allikni kamaytirishi aytiladi. Yana bir maqolada "Gender zo'ravonlik o'z-o'zidan yo'qolmaydi harakat qilish kerak deya ta'kidlaydi BMTTDning O'zbekistondagi doimiy vakili Matilda Dimovska" Gender zo'ravonlikka qarshi qat'iy chora ko'rish zarurligi aytib o'tilgan.

O'zbekiston jamiyatida gender tengligini ta'minlash va ayollar hayotini yaxshilash borasida amalga oshirilayotgan tashabbuslar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu masala ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Kun.uz, Daryo.uz, Qalampir.uz va Gazeta.uz kabi nashrlarda yoritilgan materiallar asosida aytish mumkinki, gender tengligiga erishish faqat ichki siyosiy yoki ijtimoiy islohotlarga emas, balki xalqaro hamkorlik, diniy qarashlarni zamonaviy talqinda yoritish, iqtisodiy tenglikni ta'minlash va madaniy stereotiplarga qarshi kurashish orqali amalga oshiriladi.

Xususan, ayollarning ishsizligi masalasi madaniy va iqtisodiy omillar bilan chambarchas bog'liq ekani qayd etilgan, bu esa tizimli yondashuvni zarurlashtiradi. Islom dinida gender tengligi borasidagi yondashuvlar, shuningdek, diniy asosda ayollarning huquqlari mustahkamlanganini tasdiqlaydi. Tahlillarda ayollarga teng maosh to'lanishi natijasida kambag'allik darajasi sezilarli kamayishi mumkinligi keltirilgan, bu esa masalaning iqtisodiy jihatdan ham dolzarb ekanini ko'rsatadi. Gender zo'ravonlik muammosi esa faqat ijtimoiy ong va madaniyatni o'zgartirish bilangina emas, balki qat'iy institutsional chora-tadbirlarni ham talab etadi.

Shu asosda, gender tengligiga erishish yo'lida kompleks, ko'p darajali va xalqaro tajribaga tayanuvchi yondashuvlar zarur. Ushbu jarayonda davlat siyosati, fuqarolik jamiyati, diniy institutlar va xalqaro tashkilotlarning hamkorligi asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. Routledge – 1990.
2. Connell R. Masculinities. Polity Press. – 2005.
3. Giddens A. Sociology. Polity Press. – 2006.
4. Sorokina T. M. Gender in the Digital Age. Springer – 2019.
5. Crenshaw K. Intersectionality: A Framework for Understanding Gender, Race, and Class. Stanford University Press. – 2020.
6. Tanzila Norboyeva: Do'stona hamkorligimiz va faol muloqotimiz Osiyo qit'asining millionlab ayollari hayotini yaxshilaydi. <https://kun.uz/kr/42466465>. - 2024
7. Islomda gender tenglik. <https://qalampir.uz/news/islomda-gender-tenglik-37965>. – 2021.
8. Gender tengligi: afsonami yoki reallik?. <https://youtu.be/kUUy2PjtfQc?si=GBaeX2yiG8Dwins6> – 2025.
9. Men jamiyatimizda amalda ayollarga mutlaqo teng imkoniyatlar beradigan tizimli o'zgarishlar bo'lishini istardim” — Saida Mirziyoyeva. <https://daryo.uz/2024/03/06/men-jamiyatimizda-amalda-ayollarga-mutlaqo-teng-imkoniyatlar-beradigan-tizimli-ozgarishlar-bolishini-istardim-saida-mirziyoyeva>. – 2024.